

березня 1992 р. № 147.

12. Новаков О.С. Кримінологічна характеристика та профілактика злочинів, які вчинюються працівниками міліції у сфері службової діяльності: дис. канд. юрид. наук: 12.00.08 / Національна академія внутрішніх справ України. - К., 2003. - С. 110-144.

13. Про державну службу: закон України від 16.12.1993 р. № 3724-XII (3724 - 12) змін. і доп., внес. згідно із Законами України: за станом на 14.10.2014 р. № 1697-VII (1997-18). - [Електронний ресурс]: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

14. Про затвердження Інструкції про порядок проведення атестування особового складу органів внутрішніх справ України: Наказ МВС України. Зареєстрований в Мін'юсті 23.05.2005 за № 559/10839 від 22.03.2005 № 181.

15. Про оголошення вироків судів стосовно колишніх працівників міліції: наказ МВС України від 31.07.2014 р.

№ 75. - К., 2014. - ДСК.

16. Соловей Ю.П. Правовое регулирование деятельности милиции в Российской Федерации / Ю.П. Соловей. - Омск, 1993. - 294 с.

17. Свон Р.Д. Эффективность правоохранительной деятельности и ее кадровое обеспечение в США и России / Р.Д. Свон. - СПб.: СПб. университет МВД России, изд-во Алетея, 2000. - 288 с.

Воронцов А.В.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права та
кримінології факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної міліції
Одеського державного університету
внутрішніх справ

Надійшла до редакції: 13.12.2014

УДК 343.346.001.891

СТАН НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УКРАЇНІ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ПРОТИДІЄЮ НЕЗАКОННОМУ ЗАВОЛОДІННЮ АВТОТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ ОРГАНІЗОВАНИМИ ЗЛОЧИННИМИ УГРУПУВАННЯМИ

Колб С. О.

У статті викладені результати вивчення наукової літератури щодо проблем протидії незаконному заволодінню транспортними засобами, що вчиняється організованими злочинними угрупованнями, а саме зазначені наукові праці, які тією чи іншою мірою мають відношення до змісту вказаних наукових проблем.

Ключові слова: наукові дослідження, незаконне заволодіння автотранспортними засобами, організовані злочинні угруповання.

В статті изложены результаты изучения научной литературы по проблемам противодействия незаконному завладению транспортными средствами, которое совершается организованными преступными группировками, а именно определены научные труды, которые в той или иной мере имеют отношение к содержанию указанных научных проблем.

Ключевые слова: научные исследования, незаконное завладение транспортными средствами, организованные преступные группировки.

The article presents the results of a study of the scientific literature on the issue of combating misappropriation of vehicles, committed by organized criminal groups, namely, that the proceedings, which in one way or another are related to the content of these scientific problems.

Keywords: research, misappropriation of vehicles, organized crime groups.

Як свідчить практика, Україна, набувши членства в різних міжнародних організаціях (ООН, Ради Європи, ін.), не повною мірою та на низькому рівні виконує взяті на себе юридичні обов'язки, зокрема й у сфері виконання покарань. А це, у свою чергу, не тільки підриває її авторитет на міжнародній арені, але й поглиблює проблеми, що пов'язані з умовами тримання засуджених в установах виконання покарань (далі - УВП) та протидією організованим злочинним угрупованням в

Україні й збільшує терміни приведення їх до міжнародних стандартів. Виходячи з зазначеного та завдань, що стоять перед Україною в цьому напрямку, обрана тема цієї наукової статті є актуальною та такою, що має теоретико-прикладне значення.

Вивчення наукової літератури засвідчує, що досить активно над вирішенням означеної проблематики працюють наступні науковці: В.А. Бадира, О.В. Беца, І.Г. Богатирьов, В.В. Василевич, А.О. Галай, О.М. Джуца, Т.А. Денисова, С.Ф. Денисов, О.Г. Колб, М.В. Климов, В.І. Кривуша, І.М. Копотун, В.А. Львовчкін, Г.О. Радюк, О.В. Романенко, В.М. Синьов, А.Х. Степанюк, В.М. Трубников, І.С. Яковець, ін. Проте досі чітких відмінностей та об'єднуючих критеріїв, особливо в частині вирішення завдань диференціації та індивідуалізації виконання покарань щодо членів організованих злочинних угруповань з цього приводу не розроблено, що й обумовило вибір теми наукової статті.

Як показали результати вивчення наукової літератури, проблемам протидії незаконному заволодінню транспортними засобами, що вчиняється організованими злочинними угрупованнями, присвячені роботи як вчених кримінально-правового циклу (кримінального, кримінально-процесуального та кримінально-виконавчого права, а також криміналістики) [1, 306-412], так і дослідників у галузі оперативно-розшукової діяльності [2]. Поряд з цим варто зазначити, що в прямій постановці (як об'єкт і предмет цієї наукової розробки) це питання науковцями не вивчалось.

У контексті зазначеного у цій роботі заслуговують на увагу наступні розробки науковців кримінального права: В.А. Мисливого "Злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту (кримінально-правове та криміналістичне дослідження)" (дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 - кримінальне право та кримінологія; кримінально-виховне право), в якій серед злочинів, підданих авторському аналізу, зазначений і той, що

закріпленій у ст. 289 КК України “Незаконне заволодіння транспортним засобом”, а саме - досліджений склад цього злочину, теоретичні та практичні проблеми його реалізації, а також запропоновані науково-обґрунтовані шляхи їх вирішення; Аймана Х.М. аль О. “Кримінальна відповідальність за крадіжку і відмінність її від суміжних злочинів за кримінальним правом Йорданії (історія і сучасність)”; Р.В. Гізімчука “Кримінальна відповідальність за порушення правил, норм та стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху”; Н.О. Гуторової “Вчинення злочину організованою групою осіб (кримінально-правовий аспект); Л.М. Демидової “Кримінальна відповідальність за створення злочинної організації”; Г.П. Жаровської “Співучасть у злочині за кримінальним правом України”; Ю.Ф. Іванова “Боротьба зі злочинними посяганнями на власність, предметом яких є автотранспортні засоби (кримінально-правові і кримінологічні аспекти); О.О. Кваші “Організатор злочину (кримінально-правове та кримінологічне дослідження); О.Ф. Ковітіді “Інститут співучасті у кримінальному праві України”; А.М. Мельникова “Кримінальна відповідальність за вчинення злочину групою осіб”; Д.О. Савченка “Основи правових норм, що регулюють відповідальність за співучасть у скоєнні злочину” та ін.

Серед наукових праць кримінологів, певною мірою пов'язаних із зазначеною тематикою, можна виділити докторську дисертацію В.В. Голіни “Спеціально-кримінологічне попередження злочинів: теорія і практика”, в якій розроблені концептуально-прикладні засади протидії злочинності, включаючи й злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту (розділ XI Особливої частини КК України) [3].

Цікавими є й дисертаційні дослідження з кримінології на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук: Д.О. Балабанової “Теорія криміналізації”; В.В. Василевича “Боротьба з озброєними формами організованої злочинності корисливо-насиленої спрямування”; В.М. Всеволодова “Індивідуальна кримінологічна профілактика відносно організованих злочинних груп”; О.В. Головкина “Групова злочинність та її попередження”; Б.В. Лизогуба “Організовані злочинні угруповання: класифікація та засоби протидії”; О.М. Литвака “Злочинність в Україні: стан, тенденції, заходи протидії (1992-1995 рр.)”; Є.К. Марчука “Кримінологічна та кримінально-правова характеристика злочинних організацій”; С.С. Мірошніченка “Головні напрямки діяльності органів прокуратури України з попередження організованої злочинності”; І.В. Пшеничного “Організована транснаціональна злочинність і роль правоохоронних органів у протидії їй”; Т. Серватко “Проблеми боротьби з організованою злочинністю в Польщі та в Україні”; Н.В. Яницької “Групова корисливо-насиленої злочинності молоді та її попередження” та ін. [4, 163-214].

У науці кримінально-виконавчого права, як показало вивчення доктринальних джерел, дисертаційні дослідження з питань протидії незаконному заволодінню транспортними засобами організованими злочинними угрупованнями досі не проводились [1, 357-359].

Певний науковий інтерес у контексті вирішення задачі цієї статті мають теоретично-прикладні розробки вчених криміналістів, а саме: докторська дисертація В.П. Корж “Теоретичні основи методики розслідування злочинів, скоєних організованими злочинними угрупованнями у сфері

економічної діяльності”; О.П. Снігерьова “Діяльність органів внутрішніх справ на залізничному транспорті щодо боротьби з організованими злочинними групами”; Л.І. Аркуші “Основи методики виявлення і розслідування організованої злочинної діяльності при наявності корумпованих зв'язків”; В.М. Варцаби “Розслідування злочинів злочинних груп (тактико-психологічні основи)”; С.Ф. Здоровко “Тактичні операції при розслідуванні вбивств, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями”; О.Г. Костроміної “Наукові засади розслідування економічних злочинів, вчинених організованими групами”; І.В. Кубарєва “Проблеми організації розслідування вбивств, що вчиняються групою осіб в умовах неочевидності”; М.В. Проценка “Особливості розслідування злочинів, учинених організованими групами, у криміналістичній методиці”; А.Г. Солодовнікова “Особливості розслідування нападів з метою заволодіння чужим майном, вчинених організованими групами”; А.В. Хірсіна “Криміналістичне забезпечення розслідування корисливо-насиленої організованої злочинної діяльності”; Д.М. Шехавцова “Форми та способи протидії розслідуванню злочинів і засоби їх подолання (за матеріалами кримінальних справ про вимагання, вчиненими організованими групами, злочинними організаціями)”; Б.В. Щура “Тактика усунення протидії розслідування злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами” та ін.

Важливими є також наукові праці вчених у галузі кримінально-процесуальної діяльності, а саме кандидатська дисертація В.І. Боярова “Особливості методики розслідування вбивств, скоєних в умовах протистояння злочинних угруповань” [5]; О.В. Яцюк “Проведення у справах про злочини, що вчинені організованими групами, на досудових стадіях кримінального процесу” [6] та ін.

Як свідчить аналіз наукових розробок, не бракує аналогічних тем з означеної проблематики й у галузі оперативно-розшукової діяльності. Зокрема, певні методологічні засади з цих питань викладені в роботах Г.М. Бірюкова “Проблеми інформаційного забезпечення тактики боротьби зі злочинністю організованих груп в умовах сучасності та шляхи вирішення”; І.П. Козаченко “Правові та організаційно-тактичні засади оперативно-розшукової профілактики злочинів”; Я.Ю. Кондратьєва “Теоретичні, правові та оперативно-тактичні засади запобігання злочинам оперативними підрозділами кримінальної міліції”; В.Л. Регульського “Оперативно-розшукова діяльність: правові та організаційні основи”; І.А. Уласевича “Проблеми інформаційного забезпечення діяльності підрозділів БОЗ”; В.А. Некрасова “Проблеми негласного проникнення в злочинне середовище”; М.О. Сергатого “Правові та організаційно-тактичні основи оперативної розробки організованих груп, що займаються незаконним обігом наркотиків”; А.І. Гайдара “Організована злочинність та її вплив на групову злочинність неповнолітніх”; В.П. Євтушка “Правові та організаційні засади оперативно-розшукової тактики”; М.А. Погорєцького “Оперативно-розшукові заходи: поняття та види”; Б.І. Бараненко “Тактичні особливості оперативно-розшукового впливу на організовані злочинні групи корисливої та корисливо-насиленої спрямованості”; В.Л. Грохольського “Взаємодія підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю з іншими оперативними апаратами, державними органами управління та населенням”; О.Ф. Долженкова

“Теоретичні проблеми становлення політики протидії створенню інфраструктури злочинного світу засобами оперативно-розшукової діяльності органів внутрішніх справ”; В.Л. Ортинського “Протидія нелегальної економіці засобами оперативно-розшукової діяльності: теоретичні основи, правові та організаційні проблеми”; Ю.Є. Черкасова “Агентурна робота в органах внутрішніх справ” та ін.

Поряд з цим найбільш наближеною до вказаної теми є інформація, що викладена в спеціальній науковій літературі, присвяченій незаконному заволодінню транспортними засобами. Зокрема, у 2009 р. В.В. Емельяненко була захищена дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за темою: “Кримінальна відповідальність за незаконне заволодіння транспортними засобами” (спеціальність 12.00.08), в якій автором досліджено ознаки складу злочину, передбаченого ст. 289 КК України “Незаконне заволодіння транспортним засобом”, а також здійснений аналіз класифікуючих ознак цього злочину й наведено підстави його відмежування від суміжних злочинів. Крім цього, запропоновано нову редакцію ст. 289 КК України [7].

У 2010 році С.Є. Петров захистив кандидатську дисертацію “Розслідування незаконного заволодіння автотранспортними засобами” за спеціальністю 12.0.09, розкривши в ній основні теоретично-прикладні засади процесуальної діяльності з означеної тематики та навівши науково обґрунтовані шляхи вирішення існуючих проблем [8].

У тому ж році М.О. Свірін захистив дисертацію й здобув науковий ступінь кандидата юридичних наук за темою: “Запобігання органами внутрішніх справ незаконному заволодінню транспортними засобами” (спеціальність 12.00.08), в якій дав кримінологічну характеристику зазначеному злочину, а також обґрунтував необхідність удосконалення системоутворюючих, спеціально-кримінологічних та індивідуальних заходів, спрямованих на запобігання незаконному заволодінню транспортними засобами силами, формами, методами й засобами органів внутрішніх справ [9].

Серед інших спеціальних наукових праць, які тією чи іншою мірою мають певне відношення до змісту наукових проблем, що визначені в якості задачі нашої роботи, можна виділити:

практичний посібник Ю.Ф. Іванова “Незаконне заволодіння транспортним засобом: кримінально-правовий та кримінологічний аспекти” [10];

методичні рекомендації “Організація і тактика боротьби підрозділів Департаменту карного розшуку МВС України з легалізацією автотранспортних засобів, здобутих злочинним шляхом” (О.М. Брисковська, О.М. Корнев, В.П. Кравченко та ін.) [11]; “Запобігання незаконному заволодінню автотранспортом, що вчиняється за участю неповнолітніх” (С.С. Чернявський, О.М. Брисковська, О.А. Просолов та ін.) [12]; “Взаємодія підрозділів карного розшуку та служб ОВС у розкритті незаконного заволодіння автотранспортом” (С.С. Чернявський, О.М. Брисковська, А.В. Капашук та ін.) [13];

навчальний посібник “Організація розслідування окремих видів злочинів” (А.Ф. Волобуєв, О.Є. Користін, Р.Л. Степанюк та ін.) [14];

інші наукові та навчально-методичні видання, а саме: наукові статті, зокрема О.М. Брисковської;

окремі параграфи, розділи, т.п. у криміналістичних виданнях;

деякі інститути права в навчально-методичних джерелах по курсу “Оперативно-розшукова діяльність”; науково-практичні коментарі до ст. 289 КК України; спільні видання науковців адміністративного та кримінального права;

інші друковані та електронні видання [13, 67-69].

Разом з тим, варто зазначити, що в жодному з вивчених у ході даного дослідження наукових і навчально-методичних джерел питань щодо протидії незаконному заволодінню транспортними засобами організованими злочинними угрупованнями не ставилось. Зважаючи на це, основними задачами наукових досліджень є ті, що пов’язані зі з’ясуванням:

змісту поняття протидії незаконному заволодінню транспортними засобами, що здійснюється організованими злочинними угрупованнями;

міжнародно-правової практики з означеної проблематики;

кримінально-правової, кримінологічної, криміналістичної та оперативно-розшукової характеристики злочину, передбаченого ст. 289 КК України;

сучасного стану протидії даному злочину в Україні; особливостей оперативно-розшукової діяльності, що обумовлені протидією незаконному заволодінню транспортними засобами організованими злочинними угрупованнями;

змісту оперативно-розшукової профілактики цього злочину; спрямованості сучасних наукових технологій та інших оперативно-розшукових заходів, а також негласних і гласних слідчих дій, що проводяться по факту вчинення злочину, передбаченого ст. 289 КК України.

Література

1. Довідник про автореферати виконаних в Україні за 1991-2008 роки дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата юридичних наук / Укладачі В.К. Гришук, Б.О. Кириш, О.Ф. Пасека. - Львів: ЛьДУВС, 2009. - 472 с.

2. Корнієнко М.В. Сучасні засади протидії спеціальних підрозділів ОВС організованій злочинності: [монографія] / М.В. Корнієнко. - К.: НАВСУ, 2003. - 676 с.

3. Голіна В.В. Спеціально-кримінологічне попередження злочинів: теорія і практика: Автореф. дис... доктора юрид. наук: 12.00.08 / Українська державна юридична академія. - Х., 1994. - 44 с.

4. Бібліографія (кримінологія та профілактика злочинів): Довідник / Упоряд.: В.В. Василевич, С.І. Мінченко, Т.О. Сіроман та ін.; за заг. ред. О.М. Джузи. - К.: Атіка, 2008. - 296 с.

5. Бояров В.І. Особливості методики розслідування вбивств, скоєних в умовах протистояння злочинних угруповань: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Київський національний ун-т імені Тараса Шевченка. - К., 2000. - 16 с.

6. Яцюк О.В. Проведення у справах про злочини, що вчинені організованими групами, на досудових стадіях кримінального процесу: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Національна академія внутрішніх справ України. - К., 2005. - 17 с.

7. Емельяненко В.В. Кримінальна відповідальність за незаконне заволодіння транспортним засобом: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / В.В. Емельяненко;

- Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. - Х., 2009. - 20 с.
8. Петров С.Є. Розслідування незаконного заволодіння автотранспортними засобами: дис... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Петров Сергій Євгенійович. - К., 2010. - 242 с.
9. Свірін М.О. Запобігання органами внутрішніх справ незаконному заволодінню транспортними засобами: дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Свірін Микола Олександрович. - К., 2010. - 227 с.
10. Іванов Ю.Ф. Незаконне заволодіння транспортним засобом: кримінально-правовий та кримінологічний аспекти: практ. посіб. / Ю.Ф. Іванов. - К., 2008. - 108 с.
11. Організація і тактика боротьби підрозділів Департаменту карного розшуку МВС України з легалізацією автотранспортних засобів, здобутих злочинним шляхом: метод. реком. / [О.М. Бряковська, О.М. Корнєв, В.П. Кравченко та ін.]. - К.: Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2008. - 40 с.
12. Запобігання незаконному заволодінню автотранспортом, що вчиняється за участю неповнолітніх [Текст]: метод. реком. [С.С. Чернявський, О.М. Брисковська, О.А. Просолов та ін.]; за заг. ред.

О.М. Джужі. - К., 2011. - 60 с.

13. Взаємодія підрозділів карного розшуку та іншох служб ОВС у розкритті незаконного заволодіння автотранспортом: метод. реком. / [С.С. Чернявський, О.М. Брисковська, А.В. Капашук та ін.]; за заг. ред. О.М. Джужі. - К.: Нац. акад. внутр. справ, 2010. - 80 с.
14. Організація розслідування окремих видів злочинів: навч. посіб. / [А.Ф. Волобуєв, О.Є. Користін, Р.Л. Степанюк та ін.]; за заг. ред. А.Ф. Волобуєва. - Х.: ХНУВС, 2010. - 568 с.
15. Ярмакі Х.П., Різниченко С.В. Поняття безпеки дорожнього руху, форми і методи її забезпечення // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. - 1997. - № 1. - С. 67-69.

Колб С.О.,
старший державний ревізор-інспектор
Луцької ОДПІ ГУ Міністерства доходів і зборів
України у Волинській області
Надійшла до редакції: 03.12.2014

УДК343.34:34:343.2/7(4/9)

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА МОРАЛЬНОСТІ В ЗАРУБІЖНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Копотун І.М.
Рудик М.М.

У статті досліджено та проведено аналіз кримінальної відповідальності за злочини проти громадського порядку та моральності в зарубіжному законодавстві.

Ключові слова: громадська безпека, громадський порядок, моральність.

В статье исследованы и проведен анализ уголовной ответственности за преступления против общественного порядка и нравственности в зарубежном законодательстве.

Ключевые слова: общественная безопасность, общественный порядок, нравственность.

In the article investigational and the analysis of criminal responsibility is conducted for crimes against a public peace and morality in a foreign legislation.

Keywords: public safety, public peace, morality.

Система злочинів проти громадського порядку та моральності в законодавстві багатьох держав сформувалася переважно в XIX столітті. При цьому намітилися дві основні тенденції.

В одних країнах під посяганнями на моральність розуміли будь-які злочини, пов'язані із сексуальним насильством: зґвалтування, втягнення в проституцію, кровозмішення, розбещення неповнолітніх тощо.

Так, Угорське Кримінальне Уложення Розділом "Злочини проти моральності" охоплювало не тільки поширення порнографічних творів, кровозмішення, але й зґвалтування та ін.

В інших — суспільна моральність ставилася під охорону не самостійно, а у зв'язку з деякими іншими об'єктами, наприклад, зі злочинами проти родини (у Франції).

© І.М. Копотун, М.М. Рудик, 2014

Злочини проти громадського порядку також охоплювали ширше коло злочинних діянь. Так, у Франції злочини проти громадського порядку розуміли дуже широко, тому Кримінальний кодекс Франції зараховував сюди й порушення публічного порядку, опір публічній владі, господарські злочини тощо.

Спочатку розглянемо сучасну регламентацію злочинів проти громадського порядку та моральності в кримінальних законодавствах країн колишнього СРСР.

Структура нових кримінальних кодексів деяких країн колишнього СРСР і місце в них норм про злочини проти громадського порядку та моральності неоднакові. Аналогічні російському кодексіві назви Розділу "Злочини проти громадської безпеки й громадського порядку" мають кодекс Республіки Казахстан 1997 р., кодекс Республіки Таджикистан 1998 р., кодекс Республіки Узбекистан 1994 р. та ін. Це вказує на безумовний вплив Кримінального кодексу Російської Федерації 1996 р. на законодавство пострадянських країн. Рівень запозичення за деякими нормами досягає фактично 100 %. Згадаємо хоча б кодекс Республіки Таджикистан 1998 р. Безумовно, є відмінності, котрі ми далі розглянемо.

До прикладу, Кримінальний кодекс Латвійської Республіки 1998 р. не має розділів, а Глава XX має назву "Злочини проти громадської безпеки та громадського порядку".

Розгалужену систему норм про відповідні злочини передбачає Кримінальний кодекс Республіки Білорусь 1999 р. У ньому Розділ XI присвячений "злочинам проти громадського порядку та суспільної моральності".

Необхідно звернути увагу, що Кримінальний кодекс Російської Федерації, на відміну від попередніх кодексів, не виділяє такого самостійного родового об'єкта, як громадський порядок, отже, не може бути чітко

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС**